

บทที่ ๑

บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำกิจกรรมด้านการศึกษา จะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะสร้างเยาวชนในท้องถิ่นของตนเองให้มีคุณลักษณะ มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นตัวแทนของชุมชน สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และมีภูมิคุ้มกันท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของโลกในปัจจุบัน

ในการจัดทำหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ว่า ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ดังนั้น ความหมายของการศึกษาใหม่ ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ จึงมีขอบเขตที่กว้างขวาง มิใช่เป็นเพียงการถ่ายทอดวัฒนธรรม แต่ผลที่เกิดจากกระบวนการทั้งหมดที่มีจุดหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในชุมชนและสังคมโดยรวม

ชุมชนเป็นสถาบันพื้นฐานสถาบันหนึ่งในสังคมมีหน้าที่หล่อหลอมความคิดและจัดการศึกษาตามวิถีชีวิตให้กับคนในชุมชน ทั้งทางตรง ได้แก่ การถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชน และทางอ้อม ได้แก่ การร่วมจัดการศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนด โดยการจัดสาระที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้กับโรงเรียน แต่การถ่ายทอดดังกล่าวของชุมชนเป็นไปตามคำบอกเล่ายังมีได้มีการบันทึกเพื่อให้เป็นหลักฐานที่จะให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบทอดและพัฒนา ดังนั้นการที่จะให้โรงเรียนและสังคมมีการปฏิรูปการศึกษา โดยจัดให้มีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อดำรงความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพอย่างมั่นคงจึงต้องอาศัยพื้นฐานการเรียนรู้จากชุมชน และที่สำคัญก็คือ การจัดการศึกษาจะต้องเริ่มที่ชุมชนก่อนจึงจะส่งผลต่อการพัฒนาด้วยการเติมเต็มแนวคิดด้านต่าง ๆ จากภายนอก

๑. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร ชุมชน บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลที่อยู่ในชุมชน ในการที่จะร่วมกันพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนไปสู่เยาวชนในรุ่นต่อไปนั้น จัดเป็นการจัดการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้น

ได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกสถานที่ อันจะเป็นการสร้างรากฐานความคิดในการที่จะพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีความก้าวหน้าตามกระแสโลกาภิวัตน์บนพื้นฐานความเป็นคนของชุมชน

ในช่วงของการปฏิรูปการศึกษา หลายฝ่ายเห็นพ้องกันว่าความเป็นไปได้ของการปฏิรูปการศึกษาควรจะต้องเกิดที่ระดับปฏิบัติการก่อน คือ ที่โรงเรียน ครู และกระบวนการเรียนการสอน ในโรงเรียน โดยจัดให้มีหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นแล้วผลักดันให้ถูกปฏิบัติมากยิ่งขึ้นจนเป็นกระแสใหญ่ ก็จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นไปอีกรูปแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับตำราเรียนในท้องตลาด ลักษณะการปฏิบัติการเช่นนี้จะทำให้เกิดหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นเร็วขึ้น รวมถึงเป็นการเปิดการมีส่วนร่วมแก่คนจำนวนมากทั้งเด็กและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แนวทางเหล่านี้จะเป็นเงื่อนไขใหม่ที่ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้ในที่สุด รวมถึงตัวผู้เรียนเองก็จะเกิดผลสัมฤทธิ์และทักษะความเข้าใจในท้องถิ่น ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาได้เปิดช่องทางการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปหลักสูตร โดยกำหนดออกมาเป็น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “หลักสูตร ๔๕”

หลักสูตร ๒๕๕๔ ซึ่งกำหนดให้มีหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรสถานศึกษา อันหมายถึงหลักสูตรแกนกลาง ๘ สาขาวิชา ที่กระทรวงศึกษาฯ จัดวางไว้ ได้แก่ (๑) คณิตศาสตร์ (๒) วิทยาศาสตร์ (๓) สังคมศึกษา ศาสนา-วัฒนธรรม (๔) สุขศึกษา-พลศึกษา (๕) การงานอาชีพและเทคโนโลยี (๖) ภาษาไทย (๗) ภาษาต่างประเทศ และ (๘) ศิลปะ และยังได้ให้โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งโรงเรียนสามารถกำหนดแนวทางเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนได้เองนี้ ก็คือหลักสูตรท้องถิ่นนั่นเอง ซึ่งการกำหนดเช่นนี้ ทำให้ครูรู้สึกว่าเป็นปัญหาและเป็นภาระแก่ครูและโรงเรียนในการที่จะต้องคิดค้น สร้างและพัฒนาหลักสูตรใหม่ให้เหมาะสมแก่ตัวผู้เรียนและชุมชน รวมถึงต้องประยุกต์ สร้างสรรค์ บูรณาการเข้าไปสู่หลักสูตรแกนกลาง ๘ สาขาวิชาให้ได้ แต่ด้วยเหตุที่ครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการ ยังคงมีกรอบความคิดเดิมและความเคยชินต่อการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ จึงยังไม่สามารถสร้างหลักสูตรหรือสร้างเนื้อหาหลักสูตรใหม่ได้จึงเป็นภาระที่สำคัญที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือให้การสนับสนุนชุมชน และโรงเรียนในท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้ได้

ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่มีลักษณะความหลากหลายทางบริบทชุมชน มีปัจจัยเอื้อที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของชุมชน เพื่อจะได้ใช้หลักสูตรท้องถิ่นเป็นสื่อในการถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้เข้าใจวิถีชีวิตของตนเอง การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในชุมชน และสังคมอย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังจะเป็นการเสริมสร้างความมั่นคง

ด้านการอาชีพให้กับชุมชน รวมทั้งเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้วย

ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีโรงเรียนในเขตพื้นที่ จำนวน ๔ โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดช่างคำ โรงเรียนวัดบ้านไร่ โรงเรียนวัดจอมทอง และโรงเรียนวัดท่าบุญเรือง ตำบลบ้านแหวนมีโรงเรียนในเขตพื้นที่มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนมีความสนใจในด้านการศึกษาของคนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการศึกษาของแต่ละโรงเรียนเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีการกำหนดหลักสูตรตามที่ส่วนกลางกำหนด ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนคงอยู่ในเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นการกำหนดให้มีหลักสูตรท้องถิ่นจึงยังไม่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ขณะนั้นนายสมบูรณ์ ครอบรู้ ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการที่จะรับถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาเข้ามาบริหารโดยชุมชน จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาการศึกษาระดับปฐมวัยก่อนแล้วจึงจะพัฒนาการศึกษาในระดับอื่นต่อไป ซึ่งจะเห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า “...อบต. จะต้องสนับสนุนการศึกษาตามมาตรา ๖๖ และ ๖๗ คือ การสนับสนุนดูแลทั้งเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ แม่บ้าน ในส่วนนี้สิ่งที่เห็นได้ง่าย ๆ คือเราจะต้องเริ่มสนับสนุนเด็กปฐมวัยเป็นเบื้องต้นก่อน และกำหนดไว้ชัดเจนเป็นนโยบายในการบริหารงาน...” (อ้างจาก เยี่ยมศักดิ์ อุดการ ๒๕๔๗: ๓)

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ แนวคิดดังกล่าวได้นำมาสู่การประชุมคณะกรรมการบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน คณะกรรมการที่ปรึกษาการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในตำบลบ้านแหวน ที่ประชุมตกลงที่จะพัฒนาการศึกษาระดับปฐมวัยก่อน โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบในการสนับสนุนการศึกษาระดับดังกล่าวในโรงเรียนของตำบลบ้านแหวนทั้ง ๔ แห่ง จากนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ นายสมบูรณ์ ครอบรู้ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่นที่จะช่วยพัฒนาชุมชนด้านการศึกษา ดังจะเห็นได้จากวิสัยทัศน์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน ในสมัยนั้น ที่ได้กำหนดโดยคณะผู้บริหารและคณะกรรมการว่า “ตำบลบ้านแหวนเป็นชุมชนวัฒนธรรมการเรียนรู้ เสริมสร้างเศรษฐกิจ และมุ่งเน้นคุณภาพชีวิตที่ดี” นายสมบูรณ์ ครอบรู้ จึงได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คิดชุดโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาบ้านแหวนในทุกด้าน และได้รวมด้านการศึกษาของท้องถิ่นไว้ในชุดโครงการด้วย โดยคาดหวังว่าจะให้เยาวชนของบ้านแหวนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ดำรงตนเป็นคนของบ้านแหวนที่รู้จักชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง และเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้อาชีพของบ้านแหวนที่ดำรงสืบทอดกันมาช้านาน อันจะนำไปสู่พื้นฐานการมีอาชีพในอนาคตด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน เป็นชุดใหม่มี นายสมศักดิ์ กันทา อดีตสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน ในชุดของนายสมบูรณ์ รอบรู้ เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน คณะกรรมการชุดนี้ ก็ยังคงดำเนินนโยบายสนับสนุนด้านการศึกษาของชุมชน โดยเริ่มมุ่งพัฒนาสถานที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในโรงเรียนทั้ง ๔ โรงเรียนของชุมชนตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ดังจะเห็นได้จากภารกิจที่ทุกโรงเรียนมีอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในโรงเรียนที่สวยงามทันสมัยทุกแห่ง นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวนในชุดนี้ยังได้ส่งเสริมกิจกรรมทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ แต่การสนับสนุนด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในโรงเรียน ยังไม่ชัดเจน โดยจะเห็นได้จากนโยบายและแผนการใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวนในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๕ ที่มีงบประมาณด้านการสนับสนุนการศึกษาและวัฒนธรรมในรูปของการสนับสนุนกิจกรรมย่อยให้กับเยาวชน เช่น การเข้าค่ายเยาวชน การเรียนดนตรีพื้นเมือง การตัดตุ๊ก กิจกรรมวันเด็ก เป็นต้น แต่ยังมีได้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวจะได้มีการดำเนินการจากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง และบางครั้งก็มีการดำเนินการโดยโรงเรียนบ้างตามกระแส การปฏิรูปการศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถดึงชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมและอาชีพในระดับชุมชน
๒. เพื่อศึกษาและส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
๓. เพื่อใช้กระบวนการจัดทำหลักสูตรชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

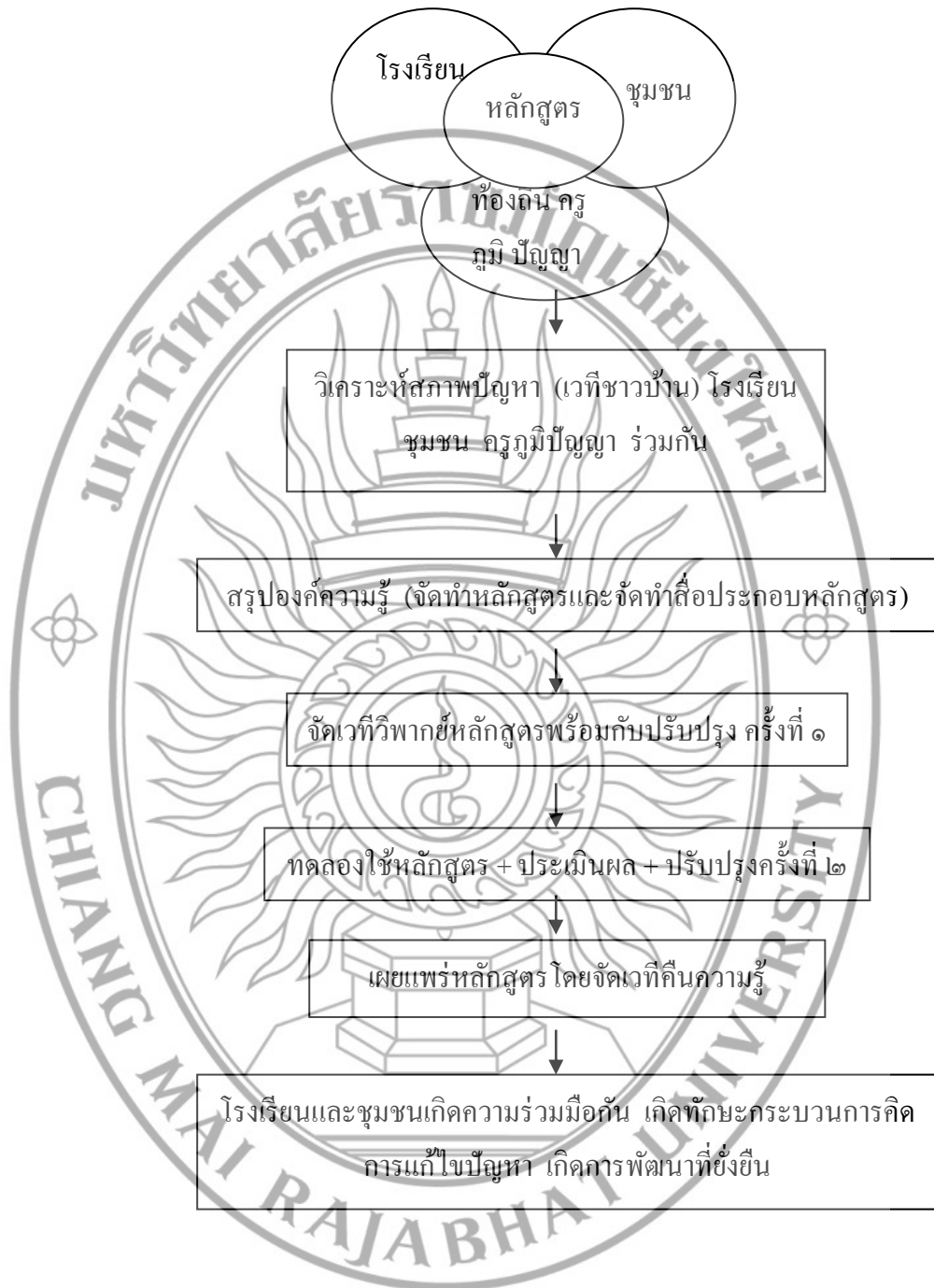
๓. คำสำคัญ (Keywords)

- หลักสูตรชุมชนและท้องถิ่น (Local curriculum)
กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation)

๔. วัตถุประสงค์

ทำอย่างไรจะนำแนวคิดเรื่องหลักการจัดการศึกษาโดยชุมชนจะลงไปสู่การปฏิบัติด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง (การศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมของสังคม การพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง)

๕. แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ที่มา : ปรับปรุงจาก โครงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อท้องถิ่นระดับโรงเรียน ของไพรัช ไหมชมภูและคณะ ,๒๕๔๖

๖. ระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย

๖.๑ ระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน คือ วิธีการวิจัยประยุกต์กับวิธีการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

๖.๒ วิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็นขั้นตอนดังนี้

๖.๒.๑ การสำรวจพื้นที่เป้าหมาย เพื่อศึกษาชุมชน

๖.๒.๒ ศึกษาจากเอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น บริบทของชุมชน และหลักสูตรสถานศึกษา

๖.๒.๓ ในระยะการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมหลักดังรายละเอียดต่อไปนี้

(๑) จัดประชุมคณะทำงานหลักสูตร และวางแผนเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร ชุมชนประสานกับสำนักงานองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน สถานศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียนในพื้นที่ตำบลบ้านแหวน ผู้เชี่ยวชาญ และคณะวิจัย

(๒) สร้างความตระหนักและปรับแนวคิดให้กับชุมชน ด้วยการจัดเวที ประชาคมและสร้างความพร้อมให้กับชุมชน โดยการเผยแพร่แนวคิด การประชุมชี้แจงร่วมกับ โรงเรียน ชุมชน ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และออกเอกสารประชาสัมพันธ์

(๓) จัดเวทีชาวบ้านในระดับชุมชน เพื่อระดมความคิดในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย ครู ตัวแทนองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มแม่บ้าน ศิษย์เก่า ผู้สูงอายุในชุมชน พระสงฆ์ เป็นต้น เพื่อเข้าร่วมสำรวจความต้องการของชุมชนในการ จัดหลักสูตรชุมชน กำหนดเนื้อหา และเสนอรายชื่อปราชญ์ภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถถ่ายทอด การเรียนรู้ในสาขาต่าง ๆ

(๔) ครูและชุมชนวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างคร่าวๆ โดยร่วมกัน กำหนดกิจกรรม เวลา และสถานที่ และเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงกับแหล่งเรียนรู้ทั้งกับบุคคล และแหล่งวิทยากรในชุมชน และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเพื่อขอความร่วมมือ

(๕) ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างครูภูมิปัญญา ครู ผู้เรียนและชุมชน โดยมีครูเป็นผู้บันทึกองค์ความรู้เป็นระยะ

(๖) สังเคราะห์เอกสารที่ครูเป็นผู้บันทึก จัดทำเป็นหลักสูตรชุมชนและ วิทยักษ์โดยผู้ที่มีส่วนร่วมทุกฝ่าย เช่นครู ครูภูมิปัญญา ผู้เรียน ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

๖.๒.๔ ระยะเวลาจัดทำเอกสารประกอบเนื้อหาของหลักสูตร ได้กำหนดกิจกรรมในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำเอกสารประกอบเนื้อหาของหลักสูตรโดยมีภาพประกอบเพื่อถ่ายทอดความ เข้าใจ และเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เยาวชนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๒) จัดทำเนื้อหาของหลักสูตรในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และในรูปแบบอื่น ๆ เช่น จัดทำเอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อประกอบการเรียนการสอน อาทิ แอปพลิเคชันเสียง หนังสือ วัสดุเทป วีซีดี วีซีดี เว็บไซต์ จัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ รายชื่อวิชา รายชื่อครูภูมิปัญญา เพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาของตำบลบ้านแหวน อันจะส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงที่กว้างขึ้น

(๓) จัดเวทีคืนความรู้สู่ชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ครู ภูมิปัญญา และชุมชนตลอดจนองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลในภาพรวม

(๔) จัดทำรายงานวิจัยที่สมบูรณ์

๖.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

๖.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภูมิปัญญา

- (๑) การจัดเวทีประชาคม
- (๒) แบบสำรวจข้อมูลครูภูมิปัญญา
- (๓) การสัมภาษณ์
- (๔) การสังเกต
- (๕) การลงพื้นที่ศึกษาข้อมูล

๖.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

(๑) การจัดการประชุม (Meeting) ซึ่งเป็นการจัดประชุมเป็นระยะ ระหว่าง คณะผู้วิจัย ครูภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้อง มีการสรุปผลการประชุม และความก้าวหน้าในการดำเนินงานเป็นระยะและจัดประชุมจนจบกิจกรรมการจัดทำหลักสูตร

(๒) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ใช้ในกรณีที่ครูภูมิปัญญาไม่สามารถดำเนินการสอนตามกำหนดได้ ใช้วิธีการจัดการความรู้เพื่อนำมาจัดทำเป็นหลักสูตร

(๓) การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร (Try out) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรม และประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วยการสอบถามและสัมภาษณ์

๖.๔ แหล่งข้อมูล

๖.๔.๑ แหล่งข้อมูลจากการจัดเวทีประชาคม บุคคลทั่วไปในตำบลบ้านแหวน ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง

๖.๔.๒ แหล่งชุมชน ได้แก่ วัด โรงเรียน องค์กร กลุ่มต่าง ๆ ในตำบลบ้านแหวน

๖.๔.๓ แหล่งข้อมูลจากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่

๗. วิธีการประมวลผลและสังเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลและสังเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ คือ ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคม การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การศึกษาเอกสาร และการลงมือปฏิบัติจริงตามกำหนดในโครงการดำเนินงาน ผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านี้มาสรุป เป็นลักษณะการวางแผนดำเนินงานร่วมกัน (Plan) จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับแก้ไขใหม่ให้ถูกต้องสมบูรณ์ (Act) ซึ่งการดำเนินการในรูปแบบ PDCA นี้ได้ดำเนินการหมุนเวียนไปจนกระทั่งบรรลุผลของการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

๘. คำนิยามศัพท์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ที่มีอยู่เดิมในอดีตและได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งมายังอีกรุ่นหนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี การอาชีพ อาหาร และศิลปะพื้นบ้าน

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่จัดทำขึ้น โดยมีเนื้อหาเป็นภูมิปัญญาของตำบลบ้านแหวน และภูมิปัญญาเหล่านี้จะถูกนำมาบันทึกไว้เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาเหล่านั้นไว้และเพื่อหล่อหลอมความเป็นคนของชุมชน รักชุมชนของตนเอง

การมีส่วนร่วม หมายถึง ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นคนในชุมชน ในองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่เยาวชนของตำบลบ้านแหวน

๘. ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การศึกษา ได้แก่ ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

๒. ขอบเขตด้านประชากร/ กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชน และกลุ่มครอบครัวปัญหา ในตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาหลักสูตรชุมชนหรือหลักสูตรท้องถิ่น ที่เกี่ยวกับ การอนุรักษ์ภูมิปัญญา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว อาหารและการละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

๑๐. ผลสำเร็จของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านผลผลิต

๑. ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องตามความต้องการชุมชน ซึ่งอาจเป็นหลักสูตรในด้านประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การประกอบอาชีพ สังคม ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว อาหาร การละเล่น และรวบรวมแหล่งวิทยาการในชุมชนและบันทึกไว้เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศระดับตำบลและเผยแพร่โดยใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างหลากหลาย

๒. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรชุมชนได้เปิดเวทีชาวบ้าน ทำให้ชุมชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และจัดแผนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียน และ ชุมชน ได้เรียนรู้กับครอบครัวปัญหา ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู นักเรียน ชุมชนอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกันและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

๓. ได้ผลผลิตอันเกิดจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่หนังสือ เทป วีดีโอ วีซีดี สิ่งประดิษฐ์ และอื่นๆ ที่สามารถเผยแพร่และสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เป็นการฝึกให้ผู้เรียนและชุมชนดำเนินเศรษฐกิจชุมชน SML ตามนโยบายของรัฐบาล

ด้านผลลัพธ์

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้สร้างจิตสำนึกใหม่ของชุมชน ในการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการพัฒนาหลักสูตรชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีต่อกันอย่างมีความสุข รักและผูกพันกับท้องถิ่น เป็นการพลิกฟื้นสิ่งที่กำลังจะสูญหายให้กลับมาอย่างเป็นระบบ ครัวภูมิปัญญาได้รับการยกย่องสมกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ เกิดระบบการคลังของท้องถิ่นเป็นการสะสมทุนทางสังคม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

กิจกรรม	พ.ศ. ๒๕๔๘		พ.ศ. ๒๕๔๙											พ.ศ. ๒๕๕๐				
	๑๑	๑๒	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒	๑	๒	๓	๔
๗. จัดเวทีคืน ความรู้ และวิพากษ์ หลักสูตร																		
๘. จัดเผยแพร่ หลักสูตร																		
๙. จัดทำรายงาน ฉบับสมบูรณ์																		

